

Бел.

Голас Радзімы

№ 31 (2121)
3 жніўня 1989 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ЗАКЛІК ДА ЗЕМЛЯКОЎ

Стар. 3

ЕЎРОПА — НАШ АГУЛЬНЫ ДОМ

(«Actualizando
los esquemas»)

Стар. 5

ПІСЬМЕННІК, АРТЫСТ, КІНАРЭЖЫСЁР

(«Праўда Васілія
Шукшына»)

Стар. 6

На канцэрты гэтага музыканта трапіць не так ужо і лёгка. Паслухаць саліста Белдзяржфілармоніі арганіста Канстанціна ШАРАВА прыезджаюць іншым разам і з суседніх Літвы і Латвіі, з Масквы. Пра тое, як працуеца маладому арганісту, і пра «арганныя» праблемы ў нас у рэспубліцы чытайце матэрыял на 6-й старонцы «Партрэт на фоне аргана».

Фота С. КРЫЦКАГА.

СЕСІЯ

АБМЕРКАВАННЕ ВАЖНЫХ ПРАБЛЕМ

У Мінску адбылася чарговая сесія Вярхоўнага Савета БССР. На яе разгляд былі вынесены важныя пытанні жыцця рэспублікі. Сесія вызваліла ад абавязкаў Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі Г. Таразевіча ў сувязі з абраннем яго старшынёй Пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета СССР. Абсалютнай большасцю галасоў пры двух устрымаўшыхся Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР быў абраны Мікалай Дземянцэй, які дагэтуль працаваў сакратаром ЦК КПБ.

З дакладам «Аб Дзяржаўнай праграме па ліквідацыі ў Беларускай ССР вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС» выступіў першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Еўтух. Па дакладу прайшлі спрэчкі. Многія з дэпутатаў выказвалі незадаволенасць узроўнем распрацаванасці прапанаванай праграмы, яшчэ раз падкрэслівалі трывожнасць і вастрыню сітуацыі, што склалася на тэрыторыях, забруджаных радыеактыўнымі элементамі, патрабавалі больш рашучых і канкрэтных дзеянняў. Пасля актыўнага абмеркавання дэпутаты згадзіліся, што праграма патрабуе дапрацоўкі, і прынялі адпаведную пастанову. На сесіі была ўтворана Пастаянная камісія па пытаннях ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС Вярхоўнага Савета БССР. Яе старшынёй выбран дэпутат І. Смоляр — сакратар Гомельскага абкома КПБ.

Па прапанове намесніка Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Мікуліча ўтворана Камісія Вярхоўнага Савета БССР па падрыхтоўцы прапаноў аб заканадаўчым урэгуляванні статусу беларускай, рускай і іншых моў, якімі карыстаецца насельніцтва рэспублікі. Таксама была прынята пастанова аб утварэнні пры Вярхоўным Савеце БССР Камісіі па аказанню садзейнічання ў забеспячэнні правоў і інтарэсаў разбітваных і ўвекавечанай памяці ахвяр рэпрэсій, што мелі месца ў перыяд 30—40-х і пачатку 50-х гадоў.

Сесія разгледзела таксама іншыя пытанні, прыняла Указы.

З АФИЦЫЙНЫХ ПАВЕДАМЛЕННЯУ

АД ІМЯ САВЕЦКАГА ПАРЛАМЕНТА

Савета СССР распаўсюдзілі «Зварот да савецкага народа». У ім, у прыватнасці, гаворыцца: «Падзеі апошняга часу, забастоўкі і стачкі, нацыянальныя канфлікты, якія ўспыхваюць то ў адным, то ў другім рэгіёне, паказваюць, што перабудова ў нашай краіне перажывае востры і цяжкі перыяд. Ствараецца сітуацыя, якая патрабуе максімальнага аб'яднання ўсіх сіл, што выступаюць за далейшае развіццё працэсу радыкальнай эканамічнай рэформы, дэмакратызацыі, публічнасці.

Вярхоўны Савет СССР падзяляе і падтрымлівае законныя патрабаванні працоўных, адносіцца з поўным разуменнем да іх імкнення больш рашуча весці перабудову, ламаць бюракратычныя перашкоды на шляху да стварэння новых умоў працы і жыцця ўсіх людзей, кожнага члена нашага грамадства.

Усведамляючы ўсю паўнату сваёй адказнасці перад народам, Вярхоўны Савет СССР абавязвае саюзны ўрад ужо цяпер неадкладна сканцэнтравать увагу на вырашэнні самых неадкладных праблем — прадуктаў харчавання, транспарту, гандлю, аховы здароўя, рэжыму і аплаты працы, умоў адпачынку. Дапамогу ў гэтым акажа прынятае нядаўна на прапанове дэпутатаў рашэнне аб павелічэнні на 10 мільярдаў рублёў закупак тавараў народнага спажывання і лякарстваў. Народныя дэпутаты СССР падтрымліваюць ініцыятывы партыі, прафсаюзаў, грамадскіх арганізацый перадаць са сваіх бюджэтаў частку сродкаў, каб ужо з кастрычніка 1989 года павысіць мінімальны ўзровень пенсій малазабеспечаным катэгорыям пенсіянераў.

Вярхоўны Савет СССР гарантуе, што на працягу гэтай і асенняй сесій будуць прыняты законы, якія забяспечаць сапраўдную самастойнасць і самакіраванне працоўных калектываў, права распрадажца прадпрыемствамі і вынікамі ўласнай працы, перадачу на справе зямлі сялянам, забяспечаць суверэнітэт і гаспадарчы разлік рэспублікі, створаць умовы для дэмакратычнага выбарання прадстаўнікоў народа ў мясцовыя і рэспубліканскія органы ўлады, абарону правоў і свабод кожнага грамадзяніна.

У дакуменце гаворыцца, што для ажыццяўлення глыбокіх пераўтварэнняў эканамічнай структуры нашага грамадства, усяго жыцця людзей патрэбны час, настойлівая і сумленная праца. У Звароце падкрэсліваецца, што забастовачны рух, міжнацыянальныя канфлікты ў розных рэгіёнах не дапамагаюць справе, а могуць выклікаць ланцужовую рэакцыю ў многіх галінах народнай гаспадаркі, узмацніць крызіс у эканоміцы, аддальць вырашэнне тых пытанняў, дзеля якіх яны праводзяцца, рэзка затармазіць перабудову.

НОВЫЯ ТАВАРЫ

ПАЧАТА ВЫТВОРЧАСЦЬ

Прадметам асаблівых клопатаў калектыву Мінскага мотавелазавода стала двухколавая машына тыпу «ВМХ». Гэтыя веласіпеды знешне нагадваюць спартыўныя матацыклы і прызначаны для перасячэння мясцовасці. Дзякуючы павышанай прадукцыйнасці, маневранасці «ВМХ» вельмі зручныя на трасах з трамплінамі, рэзкімі спускамі і пад'ёмамі, крутымі паваротамі. У нашай краіне дасюль «ВМХ» не выпускаліся, але на заводзе ўсё ж узяліся за незнаёмую справу, тым больш, што ёсць немалы попыт на такую прадукцыю.

Першыя ўзоры навінак былі паспяхова выпрабаваны ў Латвіі, дзе згаданы від спаборніцтваў

станоўцца ўсё больш папулярным. Там нават ўтворана федэрацыя ВМХ-спарту, якая аб'ядноўвае дваццаць клубаў. З адным з іх заключаны дагавор аб навукова-тэхнічным супрацоўніцтве. Гэта дапаможа ўдасканаліць мадэль з улікам канкрэтных вынікаў спартыўных спаборніцтваў, у тым ліку міжнародных.

НА КНИЖНУЮ ПАЛІЦУ

ПАРКІ РЭСПУБЛІКІ

У Беларусі нямаю старажытных гарадоў і пасёлкаў, якія славіцца сваімі паркамі, сядзібнымі ансамблямі. Кобрын і Сноў, Жылчы і Навагрудак, Вялікае Мажэйкава Шчучынскага і Падароска Ваўкавыскага раёнаў. Хто хоць раз пабываў тут, не забудзе непаўторную прыгажосць старажытных паркаў. У гэтых узорах мастацтва мінулых стагоддзяў, культуры народа ёсць і чароўная прыгажосць, і лірызм, і спакой беларускай прыроды.

Усе напямкі і этапы развіцця паркавых ансамбляў на працягу больш трохсот гадоў аналізуюцца ў кнізе навуковага супрацоўніка Батанічнага сада БССР А. Федарука «Садова-паркавае мастацтва Беларусі», якая выйшла нядаўна ў рэспубліканскім выдавецтве «Ураджай». На жаль, адначасна ў ёй, вельмі многія паркі былі разбураны, загінулі... Але галоўная вартасць кнігі ў тым, што ў ёй паказана перспектыва аднаўлення паркаў, палацавых ансамбляў і іх выкарыстанне. Кніга дае звесткі не толькі аб тым, што захавалася, але і напамінае, што яшчэ не позна зрабіць.

ПАСЛЯ З'ЕЗДА НАРОДНЫХ ДЭПУТАТАУ

ЧАС ЦЯЖКІХ АДКАЗАУ

Ва ўмовах аднапартыйнасці ў СССР насельніцтва прывыкла да таго, што партыя адказвае за ўсё і ўсё кантралюе. Пакуль развіццё савецкага грамадства ішло дастаткова дынамічна, прапаганда даволі паспяхова падтрымлівала лозунг, што за ўсімі перамогамі стаіць партыя. Цяпер, калі стала відавочным, што ў грамадстве накапілася шмат балючых праблем, віна за ўсе цяжкія аўтаматычна, па той жа схеме, пераносіцца на партыю.

Партыя не ўхіляецца ад адказнасці. Кіраўніцтва КПСС прызнала, што многія эканамічныя і сацыяльныя складанасці з'яўляюцца вынікам палітычнага і ідэалагічнага дагматызму.

Ачышчэнне ідэалогіі ад путаў дагматызму з'яўляецца зараз адной з важнейшых задач КПСС. Аднак на гэтым шляху партыя сутыкаецца з сур'ёзнымі цяжкасцямі. На працягу многіх гадоў, нават дзесяцігоддзяў ідэалагічная работа вялася ва ўмовах палітычнага камфорту: вастрыня крытыкі, дыскусій была штучна прыглушана. Ідэалогі не прывыклі дзейнічаць ва ўмовах плюралізму думак, публічнасці і цяпер, калі ў краіне прарвала плаціну крытыкі, партыйныя работнікі, як правіла, аказваюцца ў абароне.

Было б несправядлівым сцвярджаць, што партыя забарывалася на сваіх пазіцыях і не жадае ўступаць у дыялог. КПСС ужо зрабіла рэвізію многім уласным догмам і ўяўленням. Яшчэ зусім нядаўна плюралізм думак абвяргаўся ідэалагічнай партыі як ересь. Цяпер аб неабходнасці такога плюралізму гавораць самі лідэры КПСС, у тым ліку і Міхаіл Гарбачоў. Яшчэ нядаўна нефармальныя арганізацыі падвяргаліся ганенням як несумяшчальныя з палітычнай сістэмай СССР, а зараз ідэалогі партыі заклікаюць шукаць канструктыўны дыялог з гэтымі арганізацыямі. Аднапартыйнасць у СССР да апошняга часу ўспрымалася як аксіёма, а зараз па гэтым пытанню ў грамадстве ідзе адкрытая дыскусія. Дынаміка «пераацэнкі каштоўнасцей» такая, што ў сферы ідэалогіі ідэальна на вачах здымаюцца апошнія табу. Зусім нядаўна здавалася, што партыя і ўлада непадзельныя, што партыя — гэта і ёсць ўлада. Зараз з вуснаў Анатоля Лук'яненка, абранага на З'ездзе першым намеснікам Старшыні Вярхоўнага Савета СССР, мы чуем заявы аб «раздзяленні ўлады». «Партыя, ЦК КПСС — гэта палітыка. З'езд народных дэпутатаў, Вярхоўны Савет — гэта ўлада, Савет Міністраў — гэта апэратыўная выканаўчая работа», — сказаў ён у нядаўнім інтэрв'ю газеце «Известия».

Яшчэ зусім нядаўна было б дзіўным чуць ад афіцыйнага ідэолага, якім з'яўляецца ў краіне Вадзім Мядзведзеў, заявы пра тое, што «сацыялізму і сацыялістычным краінам не супрацьпаказана наўнясць некалькіх партый». Зараз гэтую заяву друкуе штотыднёвік «Аргументы і факты», які мае самы вялікі тыраж у краіне. ЦК КПСС застаючыся прыхільнікам захавання аднапартыйнасці, не імкнецца закрыць дыскусію па гэтым востраму пытанню, а нават стымулюе яе. Ідэалогі КПСС спрабуюць пераканаць грамадскасць у тым, што аднапартыйная сістэма ў сацыялістычным грамадстве не выключае дэмакратычнага працэсу ў тым выпадку, калі сама партыя дзейнічае дэмакратычнымі метадамі і абавязана на шырокую сістэму грамадскіх арганізацый, якія выказваюць думкі, інтарэсы і пазіцыі розных слоў насельніцтва.

Як бы падводзічы вынікі шэрагу выступленняў па пытаннях ідэалогіі, што прагучалі на З'ездзе народных дэпутатаў, Вадзім Мядзведзеў сказаў, што ідэалагічная работа будзе карэністым чынам мяняцца. Партыя ўсвядоміла неабходнасць весці шырокі дыялог з усімі грамадскімі сіламі краіны, ісці на кампрамісы, уключаць у пошук выйсця з дагматычных тупікоў усе зацікаўленыя ў перабудове сілы.

Вячаслаў КОСЦКАУ.

ЭКАЛОГІЯ

Напярэдадні адкрыцця сесіі Вярхоўнага Савета БССР, у парадак дня якой уваходзіла абмеркаванне комплексу праблем, звязаных з ліквідацыяй вынікаў Чарнобыльскай аварыі, у Мінску адбыўся масавы мітынг гараджан. Яго тэма — праблемы экалогіі ў Беларусі і выжыванне нацыі. Ён быў санкцыянаваны гарадскім Саветам, а сярод арганізатараў значыліся БНФ «Адраджэнне», прадстаўнікі рэспубліканскага руху «Зялёных». На мітынгу прагучала шмат трывожна ўсхваляваных выступленняў, прыводзіліся факты аб'яваў, няўважлівых адносін да патрэб людзей, што жывуць у зоне забруджанай радыеактыўнымі элементамі. Беларускія вучоныя распрацавалі канцэпцыю, па якой жыхароў усіх населеных пунктаў, дзе радыяцыйная забруджанасць дасягае 15 кюры на квадратны кіламетр, трэба перасяляць у іншыя месцы. Народны дэпутат СССР, прарэктар Белдзяржуніверсітэта Станіслаў Шушкевіч, які выступіў на мітынг, назваў такое адсяленне абавязковым і тэрміновым. Віктар Бур'як, намеснік кіраўніка спраў Савета Міністраў Беларусі, расказаў пра распрацаваную і падрыхтаваную да абмеркавання ў Вярхоўным Савеце БССР праграму па адсяленню людзей з амаль чатырохсот населеных пунктаў — 103 тысячы чалавек. Як падлічана, на гэта трэба каля 10 мільярдаў рублёў. Было падкрэслена, што і фінансавыя, і ма-

тэрыяльныя выдаткі павінны быць пакрытыя не за кошт рэспублікі, а з саюзнага бюджэту, таму што Беларусь стала ў поўным сэнсе бязвіннай ахвярай. Акрамя чарнобыльскай, у рэспубліцы, на жаль, шмат і іншых экалагічных праблем. І адна з галоўных тут, як адзначалася на мітынг, — забруджванне навакольнага асяроддзя прамысловымі прадпрыемствамі і аўта транспартам. Прыводзіліся факты, што летась, напрыклад, выкіды шкодных рэчываў у Мінску склалі больш за 350 тысяч тон. У рознай ступені забруджана 96 працэнтаў тэрыторыі горада, а рака Свіслач, што цячэ праз нашу сталіцу, адносіцца да найбольш забруджаных у краіне.

На мітынг была прынята рэзалюцыя з шэрагам прапаноў па ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы. Яна перададзена дэпутатам Вярхоўнага Савета рэспублікі.

Аднак на мітынг гучалі і недастаткова ўзважаныя заявы. Называліся нерэальныя тэрміны перасялення людзей з пацярпелых ад радыяцыі раёнаў — на працягу года. На жаль, раздаваліся заклікі да стварэння стачачных камітэтаў, да правядзення папярэдняй забастоўкі ў выпадку, калі ўсе ультыматыўныя патрабаванні не будуць выкананы.

НА ЗДЫМКАХ: у час мітыngu.

ЗВАРОТ

БЕЛАРУСКАГА КАМІТЭТА АБАРОНЫ МІРУ, БЕЛАРУСКАГА АДДЗЯЛЕННЯ САВЕЦКАГА ФОНДУ МІРУ, БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА», БЕЛАРУСКАГА ФОНДУ МІЛАСЭРНАСЦІ І ЗДAROУЯ, ТАВАРЫСТВА ЧЫРВОНАГА КРЫЖА БССР, БЕЛАРУСКОЙ ЕПАРХІІ РУСКОЙ ПРАВАСЛАўНАЙ ЦАРКВЫ

ДА СУАЙЧЫННІКАЎ ВА ўсіх КУТКАХ СВЕТУ

Беларусы і рускія, украінцы і яўрэі, палякі і літоўцы, людзі іншых нацыянальнасцей, якія нарадзіліся і жылі ў Беларусі! Усе, хто, пакінуўшы Беларусь, захаваў аб ёй і яе народзе добрую памяць!

Да вас звяртаюцца члены Беларускага камітэта абароны міру, Беларускага аддзялення Савецкага фонду міру, Беларускага таварыства «Радзіма», Беларускага фонду міласэрнасці і здароўя, Таварыства Чырвонага Крыжа БССР, Беларускай епархіі Руской праваслаўнай царквы.

Гісторыя не раз падвяргала народ Беларусі цяжкім выпрабаванням. Толькі Другая сусветная вайна пазбавіла жыцця кожнага чацвёртага жыхара Беларусі, сцёрла з твару зямлі больш палавін і нацыянальнага багацця, створанага рукамі нашых землякоў за многія дзесяцігоддзі. Гэтыя ахвяры — цана за жыццё і свабоду не толькі беларускага, але і іншых народаў, усяго чалавечства. І вось у мірны час на нашу зямлю нечакана звалілася новая бяда — аварыя на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі, якая знаходзіцца на граніцы з рэспублікай.

Асабліва цяжкія выпрабаванні выпалі на долю жыхароў Гомельскай і Магілёўскай абласцей нашай рэспублікі. Дзесяткі населеных пунктаў перасталі існаваць: іх жыхары эвакуіраваны ў іншыя раёны рэспублікі, у чыстыя ад радыяцый месцы. Такі ж лёс чакае ў бліжэйшы час тысячы жыхароў іншых населеных пунктаў. Бяда, нягледзячы на намаганні, якія прымаюцца, пакуль не адступіла.

Асаблівы боль і трывогу ў нашых сэрцах выклікае небяспека для здароўя

людзей, і ў першую чаргу дзяцей. Таму мы вымушаны звярнуцца да вас за дапамогай.

Нас могуць спытаць: чаму ж вы да гэтага часу маўчалі? Чаму не прасілі дапамогі? Адказваем: галоўным чынам таму, што ніхто, нават буйныя спецыялісты, не змаглі адразу вызначыць ні маштаб, ні вынікі трагедыі. Яна аказалася наагул сур'ёзнай, чым можна было меркаваць.

Урадавыя органы і грамадскія арганізацыі Беларусі і краіны робяць нямала для ліквідацыі вынікаў Чарнобыльскай аварыі і аднаўлення здароўя людзей, якія пацярпелі ад радыяцыі. На гэтыя мэты ўжо выдаткавана больш 1 мільярда рублёў. Але, нягледзячы на гэта, мы востра адчуваем недахоп некаторых радыяцыйных вымяральных прыбораў і медыцынскага дыягнастычнага абсталявання.

Нам вельмі патрэбны:

— дэзіметры індывідуальнага і групавога карыстання;

— апаратура ультрагукавой дыягностыкі (многофункцыянальная);

— эндаскапічная апаратура для даследавання органаў грудной клеткі і органаў стрававання;

— лічыльнікі выпраменьвання чалавека;

— гематалагічныя аўтаматы лабараторныя (фірмы «Секвоія», ЗША).

Заклапочаныя жыццём і здароўем пацярпелых ад радыяцыі людзей, мы звяртаемся да вас, нашы суайчыннікі за рубяжом, за дапамогай. Мы з удзячнасцю ўспрымем водгук не толькі ад выхадцаў з Беларусі, але і ад іншых добрых людзей, дабрачынных груп або арганізацый.

Беларускі камітэт абароны міру, Беларускае аддзяленне Савецкага фонду міру, Беларускае таварыства «Радзіма», Беларускае таварыства Чырвонага Крыжа БССР, Беларускае епархія Руской праваслаўнай царквы бяруць на сябе абавязкі акуратна збіраць усё, што паступіць у Беларусь на памянёныя мэты, абгрунтавана размяркоўваць маючым патрэбу і строга кантраляваць мэтавае выкарыстанне. Для гэтага мы маем неабходную колькасць самаадданных актывістаў.

Мы верым у здольнасць людзей рабіць дабро, нягледзячы на розніцу ў палітычных поглядах і рэлігійных перакананнях, і спадзяемся, што гэта наша вера будзе падмацавана практычнымі справамі ўсіх тых, у каго аб Беларусі, яе народзе захавалася добрая памяць.

Можаце быць упэўнены, нашы заручбыныя суайчыннікі, што вашы добрыя дзеянні і бескарыслівыя не забудуцца ўдзячным беларускім народам.

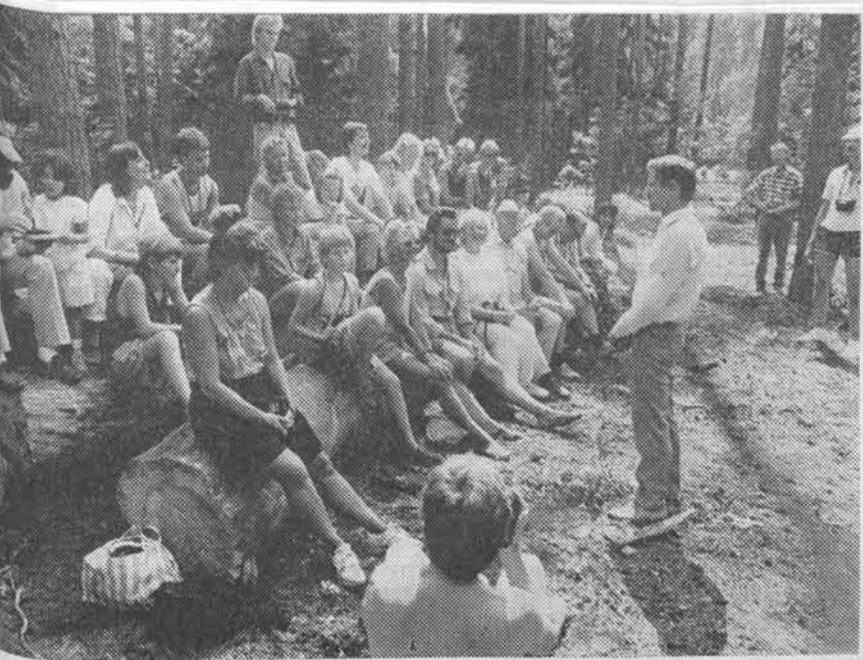
Зварот прыняты на пашыраным пасяджэнні Прэзідыума Беларускага камітэта абароны міру з удзелам паўнамоцных прадстаўнікоў Беларускага аддзялення Савецкага фонду міру, Беларускага таварыства «Радзіма», Беларускага фонду міласэрнасці і здароўя, Таварыства

ва Чырвонага Крыжа БССР, Беларускай епархіі Руской праваслаўнай царквы.

Для паштовых адпраўленняў паведамляем наш адрас:

БЕЛАРУСКІ КАМІТЭТ
АБАРОНЫ МІРУ,
БССР, 220029, МІНСК,
СТАРАЖОўСКАЯ, 5

І. ШАМЯКІН, старшыня Прэзідыума Беларускага камітэта абароны міру, народны пісьменнік БССР, Герой Сацыялістычнай Працы,
З. АЗГУР, старшыня праўлення Беларускага аддзялення Савецкага фонду міру, народны мастак ССРС, Герой Сацыялістычнай Працы,
М. САВІЦКІ, старшыня прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма», народны мастак ССРС, народны дэпутат ССРС, М. САЎЧАНКА, старшыня праўлення Беларускага фонду міласэрнасці і здароўя, акадэмік АН БССР, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, В. СЕМУХА, старшыня Цэнтральнага камітэта Таварыства Чырвонага Крыжа БССР, народны дэпутат ССРС, член Вярхоўнага Савета ССРС, ФІЛАРЭТ, мітрапаліт Мінскі і Беларускі, старшыня аддзела знешніх царкоўных зносін Маскоўскага патрыярхату, член свяшчэннага Сінода.

СУМЕСНАЯ АКЦЫЯ

«Экалогія і маральнасць» — такая акцыя адбылася ў рэспубліцы ўпершыню. Па ініцыятыве маладзёжнага экалагічнага клуба пры Цэнтральным камітэце камсамола Беларусі і маладзёжнага гаспадарчаразліковага аб'яднання «Сістэма» пры ўдзеле нарвежскага таварыства «МАЙ» праведзена сумесная экспедыцыя беларускіх і нарвежскіх экалагаў. Яе мэта — унесці ўклад у справу развіцця і замацавання супрацоўніцтва паміж заходнімі і сацыялістычнымі краінамі, у вырашэнні агульных экалагічных праблем.

Экспедыцыя пабывала ў Белавежскай пушчы і Бярэзінскім запаведніку. Тут яе ўдзельнікі знаёміліся з флорай і фаунай рэспублікі, абмяркоўвалі праблемы экалогіі.

НА ЗДЫМКАХ: кіраўнік вучнёўскага таварыства «Юны экалаг» Негаўльскай сярэдняй школы Канстанцін САВІЧ расказвае членам экалагічнага таварыства Нарвегіі пра флору і фауну Беларусі; браты-блізняты з Нарвегіі Бендык і Крыстофер МАМРАКІ атрымліваюць заданне па экалогіі; лясны прыгажун — алені; у музеі прыроды Белавежскай пушчы. Фота У. ШУБЫ.

НА ПАЛЯХ УРУГВАЯ

Пры ўездзе на тэрыторыю фірмы «Фімека», што размешчана ў прыгарадзе ўругвайскай сталіцы, выстраіліся ў два рады каля двух дзесяткаў трактароў «Беларусь». Вось ужо 5 гадоў фірма «Фімека» займаецца збытам ва Уругвай універсальных трактароў, якія выпускае Мінскае вытворчае аб'яднанне «Беларусь-МТЗ». Ім дапамагае гэта рабіць інжынер Мікалай Клянцікі.

— Продаж савецкіх трактароў, перш за ўсё маркі «Беларусь», — гаворыць Клянцікі, — пачаўся ў 1984 годзе, калі да ўлады ва Уругвай прыйшоў грамадзянскі ўрад. Фірма «Фімека» стала пасрэднікам па іх збыту ў краіне. Прадала яна ўжо звыш 300 машын.

— Савецкія трактары знайшлі сваіх пакупнікоў, — гаворыць інжынер фірмы Дантэ Тома. — Праўда, гэта было няпроста. У фермераў, якія аддаюць перавагу тэхніцы з ЗША і Заходняй Еўропы, яшчэ моцная сіла прывычкі.

— Нашы трактары тут канкурэнтаздольныя, — заўважае Клянцікі. — Зараз у мяне існуе сувязь з заводам напрамую, а не праз «Трактараэкспарт» у Маскве, як гэта было раней. У выніку я апэратыўна карэкцірую пастаўкі, хутка атрымліваю запчасткі. Цяпер кожная прызначаная на экспарт машына збіраецца з улікам кліматычных умоў, магчымасцей тэхнічнага абслугоўвання ў той ці іншай краіне. Нядаўна ўругвайцы паведамілі, што ёсць попыт на новую мадэль трактара «Беларусь» для работы на рысавых плантацыях. Былі прададзены ўсе трактары гэтай мадэлі. Зараз рыхтуем кантракт на пастаўку яшчэ адной партыі такіх машын. Усяго на палях Уругвая працуе зараз больш за 750 савецкіх трактароў. У 1988 годзе па колькасці прададзеных трактароў наша краіна выйшла на сёмае месца сярод паўтара дзесятка разнастайных фірм і кампаній, што дзейнічаюць ва Уругваі.

НАЛЕЖАЦЬ НАШАЙ ГІСТОРЫІ

ПЕРШЫ НАРКОМ ЗЕМЛЯРОБСТВА

[Заканчэнне.

Пачатак у № 30].

Дзесяты з'езд КП(б)Б у студзені 1927 года поўнаццо падтрымаў наркома. Аднак прайдзе нямнога часу і правільная праграма прыцягнення сялян да меліярацыі з адпаведным дадатковым надзяленнем зямлёй, якая адпавядала ўмовам гаспадарання 20-х гадоў, будзе скажона, а Д. Прышчэпаў прад'яўлена беспадстаўнае абвінавачанне ў насаджэнні кулацтва.

Звыш 60 гадоў трымалася надуманае абвінавачанне Д. Прышчэпаў у насаджэнні хутароў у Беларусі, сталыніншчыне, правым ухіле і іншых «грахах», ёмка названых «прышчэпаўшчынай». Як відаць з матэрыялаў тых гадоў, Д. Прышчэпаў усюгале не быў прыхільнікам толькі хутароў, ён глядзеў на іх як на часовую з'яву.

Абвяргаючы беспадстаўныя абвінавачанні ў наўмысны хутарызацыі, правым ухіле, Д. Прышчэпаў гаварыў з горачай на пасяджэнні парткалегіі ЦК КП(б)Б: «Калі вы прачытаеце ўсе палітпсімы, рашэнні пленумаў ЦК, то вы ўсе праводзілі Наркамземам устаноўкі там знойдзеце, а аб свабодзе выбару зямельных форм — у кодэксе». І далей, падкрэсліваючы, што ўся дзейнасць Наркамзема БССР і яго як наркома будавалася на падставе выканання дырэктыв партыі, указваў: «...таму што не можа ні адзін нарком праводзіць няправільную палітыку ні аднаго года, пра якую б не ведаў ЦК».

Доўгі час нядобразычліўцы працінкалі тэхнічнага перааснашчэння вёскі, апалагета патрыярхальшчыны, што зусім бяздоказна. Наадварот, ён быў гарачым прыхільнікам сталёвага каня, як тады называлі трактар, на сельскай ніве. Але ён бачыў нерэальнасць ажыццяўлення гэтай мары ў 1927 годзе, калі зямельная плошча калгаса складала не больш як 50—67 гектараў. Пры гэтым ён зыходзіў з таго рэальнага факта, што ні сярэдняк, ні тым больш бядняк, не змогуць у бліжэйшы час купіць у індывідуальнае карыстанне машыну. А калі б і купілі, то яна ў сілу нізкай таварнасці іх гаспадаркі скарыстоўвалася б не на поўную магутнасць, з'яўлялася б мёртвым капіталом. У 1928 годзе трактары складалі толькі 2,5 працэнта энергетычных магутнасцей сельскай гаспадаркі, рабочая жывёла — 94,8 працэнта.

Але асабліва ўсё пачне пераварочацца з ног на галаву ў 1929 годзе, калі запануе курс на суцэльную калектывізацыю, тэмпы якой будуць штучна падганяцца, калі Д. Прышчэпаў з яго канцэпцыяй праходжання сялянствам школы разнастайных дэкалгасных форм кааперавання стаў перашкодай на шляху паскоранага абагульнення дробнай вытворчасці. Ва ўмовах крутога павароту палітычнага курсу выказванні, думкі Д. Прышчэпава моцна скажаліся і дэфармаваліся. У імкненнях наркома правесці справядлівае землепарадкаванне, узяць індывідуальныя гаспадаркі сялян, уключыць іх у сістэму кааператывных сувязей на падставе кантракцый з перапрацоўчай прамысловасцю, стварэння маславобных, сыраварных і іншых вытворчасцей убачылі тормаза калектывізацыі, хаця ім тым самым закладаўся асновы непрымусовага абагульнення. Так ставілася пад сумненне абсалютна неабвержная думка, выкладзеная ў выдадзенай у 1925 годзе пад рэдакцыяй Д. Прышчэпава кнізе «Сельская гаспадарка Беларусі і мерапрыемствы па яе аднаўленню», пра тое, што бліжэйшая перспектыва аднаўлення сельскай гаспадаркі залежыць, галоўным чынам, ад сялянскіх гаспадарак, якім належыць 99 працэнтаў зямельна-сельскагаспадарчага прызначэння. Мы і сёння не вынайшлі нічога такога, што выключыла б нашу залежнасць ад працы селяніна.

У 1926 годзе група работнікаў Наркамзема і Дзяржплана гадзінамі дэбатовала з вопытам арганізацыі аграрнай вытворчасці. Было вырашана паслаць у яе складзе і Д. Прышчэпава. Сам жа Дзмітрый Філімонавіч асаблівага жадання не выказаў:

— Работы многа, ды і няма ў чым...

Аказалася, што ў наркома няма нават прыстойнага касцюма.

— Нічога, работа пачае, — казалі яму ў Саўнаркоме рэспублікі. — Паклапоцімся і пра касцюм.

Толькі пасля гэтага Д. Прышчэпаў здаўся. Варнуўшыся пасля паездкі ў Данію, ён напісаў выдатны артыкул, у якім прааналізаваў узровень развіцця сельскай гаспадаркі ў гэтай краіне і ў Беларусі, раскажаў пра тое, што заслугоўвала запэўчэння і прымянення ў нас. У прыватнасці, Д. Прышчэпава прыцягваў шырока распаўсюд-

жаны ў Даніі і Германіі вопыт кааперавання сялянскіх гаспадарак. Як вядома, да рэвалюцыі гэтыя сувязі мелі тры чвэрці сялянскіх гаспадарак Расіі. Ленінская канцэпцыя кааперацыі якраз і базіравалася на гэтым вопыце. У сярэдзіне 20-х гадоў яго сталі ігнараваць, усё больш перамагала лінія прадурзых адносін да сялянства як перажытку феадалізму. «Мы крычым аб малазямеллі ў нас, — пісаў Дзмітрый Філімонавіч, — а тым часам каля трэцяй часткі зямлі, якой цяпер карыстаемся, пустуе. І ўсё ад таго, што не ўме-ем весці гаспадарку, а такім майстрам, як мы, колькі зямлі ні давай, — усё роўна будуць крычаць, што яе мала. Варта ўсім сялянам задумацца над тым, як нам па прыкладу Даніі і Усходняй Прусіі скарыстоўваць усю цалкам зямлю».

Знаёмства з вопытам суседзяў, імкненне скарыстаць усё лепшае ў сябе літаральна акрыліла Дзмітрыя Філімонавіча. Ён быў поўны новых сіл і энергіі.

23 сакавіка 1929 года Д. Прышчэпаў прызначаецца першым намеснікам Старшыні Дзяржаўнай планавай камісіі пры СНК рэспублікі. Назначэнне радала, яно адкрывала новыя магчымасці ў рабоце.

Аднак краіну ўжо ахутвае ноч, пачынаецца страшны шэбаш. Сістэма разбэшчанага тэрору падмяла і Д. Прышчэпава. Ён не ўпісваўся ў новыя арыентацыі аграрнай палітыкі. Неўзабаве Дзмітрый Філімонавіч зняў з пасады наркома земляробства, але ўпэўненасці ён не накіраваў яго на вучобу ў Інстытут чырвонай прафесуры ў Маскве. Намеры добрыя, ЦК падтрымлівае іх, але яны не ажыццявіліся.

Я. Гамарнік, М. Галадзед, І. Васілевіч у маі 1929 года пішуць у характарыстыцы, што Д. Прышчэпаў мае вялікі вопыт у савецкай рабоце і асабліва па лініі зямельнай. Добры арганізатар, у рабоце праяўляе ініцыятыву. Але 11 верасня 1929 года Бюро ЦК КП(б)Б вызваліла яго ад абавязкаў першага намесніка Старшыні Дзяржплана БССР. На Д. Прышчэпава абрушваюцца нечуваныя абвінавачанні. Яго выключваюць з радыё ВКП(б).

Апусцела кватэра ў доме ля чырвонага касцёла. Разам з сям'ёй Д. Прышчэпаў, прызначаны загадчыкам Палескай раённай пясчанай станцыі, пераехаў у мястэчка Скрыгалава ў

тагачасным Петрыкаўскім раёне. Пасяліліся ў двух невялікіх пакойчыках, акрамя кніг ды ложкаў, у іх нічога не было. Мясцовыя жыхары і работнікі станцыі сустрэлі Дзмітрыя Філімонавіча з разуменнем і чалавечым спачуваннем. Каб менш адольвалі думкі, Д. Прышчэпаў з галавой акнуўся ў клопаты станцыі, не грэбаваў ні работай на канюшні, ні ў полі. Дзякуючы яго клопатам па рацэ Прыпяць у Скрыгалава была дастаўлена паравая машына. Цягнулі яе да месца ўстаноўкі, што называецца, грамадой. Колькі сапраўднай і шчырай радасці было ў людзей, калі загрэлася ў Скрыгалаве першая электрычная лампа. Старанне, сумленная работа Д. Прышчэпава адзначаліся ў характарыстыцы, выдадзенай яму Петрыкаўскім райкомам партыі.

У адказ на апеляцыю Д. Прышчэпава яго справу разглядала выязная парттройка. Вывады былі несудзімлівыя.

Зноў пацяклі дні пакутлівых чаканняў і надзей, якім не суджана было збыцца. Тут, у Скрыгалаве, 19 ліпеня 1930 года Д. Прышчэпаў быў арыштаваны. У абвінавачанні паўнамоцнага прадстаўніцтва АДПУ па Беларусі ўказвалася нібыта на прыналежнасць Д. Прышчэпава да ніколі не існаваўшай, але раскрытай і ліквідаванай контррэвалюцыйнай арганізацыі беларускіх нацыянал-дэмакратаў, якая называлася да 1927 года «Саюзам адраджэння Беларусі», а з 1927 года перайменавана ў «Саюз вызвалення Беларусі».

У кастрычніку 1930 года абвінавачвае заключэнне Д. Прышчэпава і дэяўнасць іншых удзельнікаў міфічнай арганізацыі паступіла ў судовую калегію АДПУ для вынясення абвінавачваемым пазасудовага прыгавору. Разам з Д. Прышчэпавым у прыналежнасці да неіснаваўшай антысавецкай арганізацыі, якую нібыта ўзначальваў С. Некрашэвіч, В. Ластоўскі, Я. Лёсік, А. Смоліч і іншыя так званыя нацыянал-дэмакраты, абвінавачваліся былі намеснік наркома земляробства А. Адамовіч, былы нарком асветы А. Баліцкі і былы намеснік старшыні «Белпайгандлю» П. Ільющонак. Кроў стыне ў жылах, галава ідзе кругам ад бязглуздых абвінавачванняў!

Сяброўскія сустрэчы на кватэры Д. Прышчэпава, у Янкі Купалы разглядаліся як старанна закумуфляваная змова нацдэмаў супраць пралетарскай улады. Праведзенае следства, мяркуючы на ўсім, не дало

важкіх аргументаў, у выніку чаго абвінавачваемыя пастановай калегіі АДПУ ад 18 сакавіка 1931 года прысуджаны да дзесяці гадоў лагераў узмоцненага рэжыму.

Пакаранне Д. Прышчэпаў адбываў у пачатку на будаўніцтве Беларуска-Балтыйскага канала, але хутка быў адпраўлены на Калыму. Здалёку пісаў ён пісьмы сям'і, імкнучыся падтрымаць жонку і дзяцей верай у будучую справядлівасць і вызваленне. У 1932 годзе Д. Прышчэпава дазволілі спатканне з жонкай. Дзесяць дзён, праведзеных Любоўю Апалянаўнай побач з мужам, былі апошнімі іх сустрэчай і расставаннем на заўсёды.

У 1937 годзе сям'я Прышчэпавых, якая ўладкавалася пасля многіх пакут у пасёлку Рожынава Сафонаўскага раёна Смаленскай вобласці, атрымала тэлеграму, у якой Дзмітрый Філімонавіч паведамляў аб сваім датэрміновым вызваленні. Тэлеграма захавалася ў сям'і да сённяшніх дзён. Дачка і сын кожны дзень бегалі на чыгуначную станцыю сустракаць бацьку. Але сустрэча не адбылася. 13 жніўня 1937 года Д. Прышчэпава другі раз арыштавалі ў Магадане па новых абвінавачваннях. Ён па этапу адпраўляецца ў Мінск, па-ранейшаму абвінавачваецца ў прыналежнасці да антысавецкіх арганізацый і ў шпіянажы на карысць буржуазнай Польшчы. Прад'яўленыя абвінавачванні адхіліў. 19-20 лістапада 1939 года ваенны трыбунал асобай Беларускай ваеннай акругі прыгаварыў Д. Прышчэпава да вышэйшай меры пакарання — расстрэлу з канфіскацыяй маёмасці... Спытаў толькі, якой маёмасці? Канфіскаванага струхлелага дома ў яго бацькоў — Філімона Ермалаевіча і Марыі Захараўны, з якога яны былі выкінуты на вуліцу ў ліпені 1930 года? Забраўшы пры арышце некалькіх кніг? Больш у яго не было чаго канфіскаваць!

Па даных, якія мы маем, прыгавор Д. Прышчэпава не быў прыведзены ў выкананне. Нават яго магутны арганізм, змучаны турмамі і лагерамі, не вытрымаў нечалавечых пакут. У маі 1940 года Дзмітрый Філімонавіч не стаў...

Хто пайшоў, не вяртаецца. Але жывая памяць пра іх. 11 сакавіка 1956 года Ваенная калегія Вярхоўнага Суда СССР прызнала беспадстаўнасць прад'яўленых у 1931 годзе Прышчэпава абвінавачванняў. Сфаслысіфікаванымі былі прызнаны і абвінавачванні, па якіх яго арыштавалі другі раз.

Аднаўленне Д. Прышчэпава ў радах ленинскай партыі з'яўляецца адзнакай добрых пераменаў, якія сёння перажывае наша грамадства.

Мікалай КУЗНЯЦОЎ.

Па запрашэнні мітрапаліта Мінскага і Беларускага Філарэта ў дні работ у Маскве цэнтральнага камітэта Сусветнага савета царкваў Беларусі наведваў яго старшыня, патрыярх Анціяхііскі і ўсяго Усходу Ігнацій Чацвёрты.

— Адносіны царквы і дзяржавы, якія склаліся сёння ў Савецкім Саюзе, могуць служыць прыкладам для многіх краін свету, — падкрэсліў ён у час сустрэчы з намеснікам Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Мазай. Ад імя ўраду рэспублікі было адзначана вялікае значэнне дабрачыннай, міратворчай дзейнасці Рускай праваслаўнай царквы ў Беларусі.

У час свайго візіту ў Беларусь патрыярх Анціяхііскі і ўсяго Усходу агледзеў экспазіцыю беларускага музея Айчынай вайны, усклаў вянок да помніка-абеліска на плошчы Перамогі. Зрабіўшы паездку ў Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр, старшыня Сусветнага савета царкваў прыняў удзел ва ўрачыстасях з выпадку адкрыцця тут Мінскай духоўнай семінарыі.

Журналіст Дзмітрый ФІЛІМОНАЎ, які сустракаўся ў Жыровіцах з высокім госцем, раскажае:

— Кожны, каму здарылася ў гэты

ВІЗІТ ПРАЗ 400 ГАДОЎ

ПАТРЫЯРХ УСХОДУ ГАВОРЫЦЬ ПА-РУСКУ

дзень пабываць за манастырскай сцяпой, абавязкова даведаўся, што апошні патрыярх, які наведваў Белую Русь, ды і то праездом, быў Іерамей II, патрыярх Канстанцінопальскі. Адбылося гэта 403 гады назад. Ігнацій Чацвёрты прыбыў у Беларусь спецыяльна для ўдзелу ў архіерэйскай хіратоніі, іншымі словамі — у благаслаўленні зноў створанай Полацкай епіскапскай кафедры, а таксама ў цырымоніі асвячэння Мінскай духоўнай семінарыі, якая была распущана ў 1962 годзе па ініцыятыве М. Хрушчо-ва, а зараз аднаўляе сваю дзейнасць. Гэта падзея адзначана мемарыяльнай таблічкай у памяшканні семінарыі, куды ў верасні гэтага года прыйдуць 40 юнакоў. Аднак трэба адзначыць, што ўжо сёння заяў паддзена значна болей.

— Цікаваць моладзі да ўсяго духоўнага і, у прыватнасці да рэлігіі,

адраджаецца, — сказаў патрыярх Ігнацій Чацвёрты. — І гэта невыпадкова. Малады чалавек, які жыве ў сучасным свеце, з'яўляецца інструментам у руках палітыкаў, што прапаведуюць розныя ідэалогіі, якія супрацьстаўляюць адны народы другім, адны групы грамадства другім. Ад імя моладзі чыніцца часам несправядлівыя справы. Улада ў нашым свеце належыць меншасці, і гэтыя нямногія ўявілі сябе багамі. Але думаючы чалавек не жадае быць цацкай у чужых руках, бо яго лёс павінен належаць толькі яму самому. Барацьба асобы з догмай прыводзіць чалавека ў храм. Той, хто веруе, не прымае фальшывых багоў, — дабавіў па-руску патрыярх.

Ігнацій Чацвёртаму на выгляд гадоў шэсцьдзесят пяць. Жорсткая, як ва ўсіх усходніх людзей, чорная з сівазной барада, мяккі позірк. Рукі ў старэчых пігментных плямах перабі-

раюць крыжы на грудзі. Ён ведае мноства моў, у тым ліку і рускую, аднак, як усякі палітык, лічыць за лепшае гаварыць з ініцыятыўцамі з дапамогай перакладчыка. Гэта дазваляе старанна абдумаць кожную фразу.

— Наша вера заклікае чалавека шукаць у бліжнім брата свайго. Вера заснавана на любові. Жыццё без любові не мае сэнсу. Грамадства, дзе няма любові, — пекла.

Падобныя словы не раз выказваліся найвялікшымі гуманістамі свету, але нават ад частага паўтору яны не губляюць сэнсу.

— Сапраўдныя каштоўнасці не цымняюць, — лічыць народны мастак СССР Ілья Глазуноў, які наведваў мітрапаліта Філарэта і патрыярха Ігнація Чацвёртага. — Жаданне пазбавіцца фальшывых перанасычана наша грамадства, вядзе чалавека да высокай духоўнасці.

...Зялі золатам крыжы на царкоўных купалах. Урачыста і чыста званілі званы. І людзі, узяўшы галовы, сунулі іх.

Actualizando los esquemas

VADIM ZAGLADIN, CONSEJERO DEL PRESIDENTE DEL SOVIET SUPREMO DE LA URSS, Y JEAN FRANÇOIS-PONCET, EX CANCELLER DE FRANCIA, INTERCAMBIAN CRITERIOS SOBRE EL FUTURO DE EUROPA EN LA MESA REDONDA ORGANIZADA EN PARÍS POR LA REDACCIÓN DE LA REVISTA FRANCESA "L'EXPRESS" Y LA AGENCIA DE PRENSA NOVOSTI. VERSION REDUCIDA. EL TEXTO INTEGRAL APARECE EN "L'EXPRESS".

"L'Express": ¿Cuál es el origen del concepto de la "casa paneuropea" y qué comprende?

V. Zagladin: Ante todo, permítanme hacerles recordar que la Unión Soviética forma parte de Europa. Toda nuestra civilización se ha configurado no sólo bajo la influencia de Europa, sino colaborando con este continente. Cabe reconocer que en los últimos años hasta el inicio de la perestroika por distintas razones dedicábamos menos atención a Europa. Pero en el Pleno del CC del PCUS celebrado en abril de 1985, se sacó la conclusión de que la URSS necesita dinamizar bruscamente sus relaciones con Europa. Poco después en una entrevista concedida a la TV francesa Mijail Gorbachov promovió la idea de la "casa paneuropea". Su objetivo era demostrar que la URSS se guía por propósitos exclusivamente pacíficos con relación a Europa y que Moscú desea superar la escisión del Viejo Mundo a base de una profunda cooperación con todos los países europeos. La "casa común" significa la continuación y el desarrollo del proceso paneuropeo iniciado en Helsinki.

J. François-Poncet: Desearía comenzar señalando dos anhelos fundamentales de Europa Occidental. El primero es la aspiración de unidad. El segundo consiste en acabar con la escisión de Europa en dos partes, acabar con los acuerdos de Yalta y sus consecuencias, con la confrontación que desde los tiempos de la guerra fría sigue siendo causa de desmembramiento en nuestro continente.

De modo que el concepto de la "casa europea" es próximo a la segunda aspiración y acaricia nuestro oído. Al propio tiempo debo formular de inmediato varios interrogantes. "Casa europea" y "Comunidad europea" ¿son conceptos de alternativa o interrelacionados?

De otro lado, ¿cuál será la idea de la "casa común" un simple lema sin contenido concreto? La "casa común" cobra sentido práctica sólo cuando significa la eliminación de algunas barreras que dividen a Europa en la actualidad. Por supuesto, me refiero a la muralla de Berlín y la frontera que atraviesa Alemania. La "casa común" significa libertad de tránsito, emigración e intercambios —económicos y culturales—, sin los cuales este concepto no nos infunde confianza.

V. Zagladin: Mi respuesta a su interrogante es inequívoca: la "casa común" y la Comunidad europea son dos procesos, dos conceptos que deben complementarse. Existe el riesgo de que la Comunidad europea ha de desarrollarse con mayor rapidez (porque el mercado común, sin duda, le proporcionará un poderoso impulso), pero su formación abrirá también nuevas posibilidades para cooperar. Por supuesto, el mercado común en Europa Oriental aún está en su etapa inicial, mas el asunto avanza. Continúa, además, el diálogo político entre las dos Europas...

"L'Express": Mientras tanto, nos daba la impresión de que la URSS y sus aliados hasta el presente temían el proceso de unidad eurooccidental...

V. Zagladin: No, consideramos que los procesos integracionistas tienen un carácter objetivo y pueden brindar nuevas posibilidades para la cooperación.

J. François-Poncet: Su respuesta es importante. Porque muchos habitantes de Europa Occidental se preguntan (y es

justo): ¿qué pasará si la "casa europea" se identifica con la máquina militar soviética?

V. Zagladin: Antes también la URSS tenía la tendencia de interpretar el Mercado Común como una máquina de guerra. Pero hoy opinamos que ningún progreso es posible sin integración económica, sin división del trabajo, sin intercambio libre de ideas y tecnologías. Lo único que nos interesa es que la integración no conduzca a una nueva forma de la carrera armamentista.

"L'Express": Pasemos a la eliminación de las barreras...

V. Zagladin: La Europa actual constituye el punto de partida para la construcción de la "casa común". Con aquellos regímenes políticos, económicos, sociales y culturales que se habían formado en los países europeos. Hoy existen dos Alemanias con distintos regímenes sociales; al término de la guerra hubiera sido posible unificarlas, pero aquella oportunidad fue desaprovechada, de modo que ahora ya es cosa de la historia. La muralla de Berlín es cierto tipo de frontera que surgió por determinadas razones históricas. Las condiciones históricas pueden cambiar, mas la frontera persiste.

J. François-Poncet: Por supuesto, no me refería a la desaparición de las fronteras. Pero la "frontera" de ningún modo significa "muralla" dividiendo la ciudad y produciendo más bien la sensación de presidio que de una "casa común". Por otro lado, usted habló de la opción hecha por cada país y que debe ser respetada por todos. Es cierto. Sin embargo, acabamos de ser testigos de como los electores polacos intervinieron en forma masiva contra el régimen existente... ¿Qué opción harían algunos países del Este si tuvieran en cuenta las experiencias de electores polacos? Sería racional que la "casa común" se fundamentara en la situación existente. Mas, para que esta "casa" tenga sentido, ¿cómo debe ser la "casa común" pluralista llegue a formar su meta?

V. Zagladin: Me pronuncio por la opción libre. Si el pueblo desea cambiar algo, que lo haga. Mas ¿por su propia cuenta?

J. François-Poncet: ¿Mediante elecciones libres?

V. Zagladin: En efecto, como también con los métodos que el mismo elija. Pero sin injerencia foránea. Porque, ante todo, nos pronunciamos por la estabilidad política en Europa. ¿Quién vería sin preocupación la inestabilidad política en la RFA, en Francia o en otro país?

J. François-Poncet: ¿Serán la perestroika y la gláznost un factor de inestabilidad en uno u otro campo?

V. Zagladin: Los elementos de inestabilidad se han manifestado antes y también pueden surgir ahora. Pero me place hacer constar que ni el gobierno francés, como tampoco ningún otro gobierno occidental, aspira a aprovecharlos. Es lo fundamental. La diversidad de ideas, regímenes, tradiciones e ideologías no debe afectar la comprensión mutua. Las experiencias nos convencerán de que los valores universalmente aceptados son idénticos para todos. Asimismo, existen intereses comunes para todos los pueblos de Europa.

J. François-Poncet: Acepto la fórmula teórica. Pero no sé puede afirmar que, digamos, el régimen germanooccidental fuera aprobado por el pueblo.

V. Zagladin: No olvide que la RDA es

el país socialista con el nivel más alto en la economía, la tecnología y el aspecto social. Desde luego, este país afronta sus problemas, pero adelanta búsquedas y aplica esfuerzos. Lo hace a su manera, según las tradiciones alemanas. Y conseguirá éxito.

J. François-Poncet: Quisiera formular otra pregunta, que considero fundamental. La URSS, por supuesto, es un país europeo, pero igualmente pertenece a Asia, es también un país islámico. ¿Acaso los uzbekos, los kazajos están llamados a integrar la "casa paneuropea"? ¿Forma Vladivostok parte de ésta? El espacio "desde el Atlántico hasta los Urales" ha sido una fórmula, pero no una realidad. El mismo interrogante surge con relación a EE.UU., que geográficamente no pertenece a Europa, pero cuyos valores son iguales a los nuestros. Y hoy los apreciamos más que la geografía. ¿Quiénes vivirán entonces en esta "casa europea"?

V. Zagladin: Paseando por las calles de París encuentro a más mahometanos que en Moscú. Y cuando se reúne el septeto "occidental" de los países industrialmente desarrollados, nadie se asombra por que figure entre ellos también el Japón. El mundo es único. Quizás, alguna vez, hablemos de la "casa planetaria común", tal como ya la ve la ONU. Mas por ahora existe la civilización europea, que asimismo representa algo íntegro.

J. François-Poncet: Bueno, y cuando sea necesario calcular el presupuesto de la "casa común", ¿se tendrá que tomar en consideración sólo el ingreso nacional de la parte europea de la URSS?

V. Zagladin: Desde luego que no. Lo mismo que la cooperación franco-soviética no abarca sólo hasta los Urales. Tampoco buscamos excluir América de este proceso. América es hija de Europa. Está relacionada con Europa, especialmente después de la Primera Guerra Mundial, y sería irracional destruir estos lazos. Cuando hablo de los lazos europeos me refiero a los acuerdos de Helsinki, lamentablemente, sin Albania, pero con EE.UU. y Canadá.

J. François-Poncet: Es algo sustancial. Y se aproxima a un entendimiento más concreto e interesante que aquel que me tocó hacer constar hasta el momento.

"L'Express": La Alianza Nortatlántica y el Tratado de Varsovia ¿forman obstáculos para la edificación de la "casa común"?

J. François-Poncet: No veo como tarea de primer orden la disolución de estas alianzas. Estamos interesados en conservar la sensación de seguridad. Mas por ahora los europeos nos sentimos seguros sólo con una OTAN sólida. De igual modo, no exigimos la disolución de la OTV, por cuanto la demanda de seguridad es asimismo legítima de la parte soviética. Hoy lo más importante es que la URSS se desarrolle en la dirección acertada, que la perestroika continúe. Las alianzas militares son algo de importancia secundaria.

V. Zagladin: Creemos que finalmente las alianzas militares deberían ser disueltas, pero nadie está listo para hacerlo realidad en un futuro inmediato. Es posible cambiar la naturaleza de las relaciones entre las alianzas, mediante un diálogo militar y político; arribar precisamente por vía del diálogo a la elaboración de una estrategia no ofensiva tanto de la una como de la otra parte.

"L'Express": Escuchando a ustedes, uno puede pensar que el desarme es un asunto de segundo orden...

J. François-Poncet: Es posible cambiar las relaciones entre las alianzas bajando el nivel de los armamentos para lograr un equilibrio en las armas convencionales. En lo que se refiere a las armas nucleares, de por sí no constituye un factor que aminore la seguridad o infrinja el equilibrio. Por el contrario, justamente gracias a las armas nucleares vivimos 45 años en paz. ¿Significa eso que no se debe bajar el nivel de armas nucleares? En absoluto. Con la condición de que quienes están mejor armados que los demás, o sea, EE.UU. y la URSS, alcancen un notable progreso en este derrotero.

V. Zagladin: Estoy de acuerdo con que quienes tienen más armas deben desarmarse primeros (de lo que EE.UU. se olvida, por ejemplo, cuando se aborda el tema de su marina de guerra). No soy partidario del enfoque "todo o nada"; primero hace falta arribar a un acuerdo sobre un nivel de armamentos; luego, sobre otro, siguiendo así hasta arribar a la meta: el régimen cero.

"L'Express": ¿Será posible construir la casa paneuropea manteniendo la presencia de tropas norteamericanas en Europa Occidental, y las soviéticas en la Oriental?

V. Zagladin: El objetivo a que se debe aspirar es retirar todas las tropas extranjeras de los territorios nacionales. Pero tampoco en este campo cabe ajustarse al principio de "todo o nada". Hace falta avanzar paso a paso por el camino de las negociaciones.

"L'Express": La ideología marxista, en la que se basan los regímenes de Estados del Este, constituye uno de los factores de la escisión de Europa. ¿Es válido ello hasta ahora?

V. Zagladin: El marxismo como teoría científica no constituye un obstáculo para la cooperación dentro de Europa, ni para el intercambio de ideas. Además, el marxismo nació en la síntesis de la filosofía alemana, la ciencia histórica francesa y la economía política inglesa. No se debe juzgar sobre el marxismo por sus deformaciones.

"L'Express": Mas precisamente la teoría de la lucha de clases opuso el sistema comunista al capitalista y justificó el enfrentamiento entre los países socialistas y las liberales de Europa Occidental?

V. Zagladin: Hoy ni se habla de fundamentar las relaciones entre los Estados en las diferencias filosóficas, sociales y de otra índole. Reanudar estas "guerras religiosas" sería una locura. La base de las relaciones entre los Estados es el Derecho Internacional.

J. François-Poncet: Opino que la ideología dejó de impulsar el movimiento de la sociedad soviética. A mi juicio, en Occidente ya no conciben la ideología como conquistadora. Creo que importa más el futuro de las reformas económicas en la URSS, de las cuales depende el futuro de las reformas políticas.

V. Zagladin: Tiene usted razón, es el problema fundamental. Pero tenemos fe en el futuro.

J. François-Poncet: Sea como fuera, entendemos la importancia de la perestroika y de las reformas iniciadas en la URSS por Mijail Gorbachov. Deseamos éxito a la perestroika porque será en parte también nuestro éxito. Y, finalmente, deseamos que la evolución continúe en medio de la seguridad y la unificación de Europa Occidental que ahora se está efectuando. A mi parecer, precisamente sobre esta base pueden desarrollarse las nuevas relaciones entre el Este y el Oeste.

Redactor de la "Página en español":
Demetrio OKULIK.

El 9 de julio en Viazinka, en la patria de Yanka Kupala, fue celebrado el 107 aniversario del nacimiento del Poeta del Pueblo con la tradicional fiesta de la poesía. Se entonaron canciones populares bielorrusas que tanto amaba el poeta, como también canciones con letra suya.

En la fiesta participaron los poetas M. Avramchik, S. Zakonnikau, U. Paulov, N. Zagorskaya, L. Paulikova, V. Zhukovich, V. Shnip, G. Tumash.

En la fiesta también se oyeron las palabras de Kupala. La actriz G. Diaguileva recitó los versos "Batkauschine", "Zabitaya skripka", "Ya ne sokal zornavoki", el artículo publicista "Tsi maem my prava virakatstva rodnay moy". Actuó el conjunto de la canción bielorrusa "Kupalinka", el conjunto "Zharty" bajo la dirección de la actriz emérita de la RSS de Bielorrusia O. Shutova.

Fotos: A. KOLEDA.

ІМЁНЫ, ВЯДОМЫЯ ЁСІМ

ПРАЎДА ВАСІЛІЯ ШУКШЫНА

25 ліпеня 1989 года яму споўнілася 63 гады. Ён адлічыў яму кароткае жыццё... Нейкае фатальнае шматвяковае накіраванне: смерць забірае лепшых маладых. Чаму? Адказу няма.

Ці адчуваў вясковы хлопчык з глухога алтайскага сяла Сrostкі Вася Шукшын свой лёс? Ці верыў, што ў рэшце рэшт набудзе прызнанне свайго, ды і не толькі свайго народа? Дакладная і ўпарта мэтанакіраванасць яго жыццёвага шляху дазваляе сказаць «так».

«ЁН ПАДОБНЫ НА СВАЮ РАДЗІМУ»

Цяпер штогод у дзень яго нараджэння ў любімых ім Сrostках праходзяць Шукшынінскія чытанні. З усёй краіны сюды з'язджаюцца літаратары, тэатральны і кіналюды, сябры, аднавяскоўцы, родныя... Па словах С. Залыгіна, калі Б. В. Шукшын быў толькі акцёрам, толькі рэжысёрам, толькі сцэнарыстам і драматургам і, нарэшце, толькі прэзідэнтам, дык і тады, у гэтым кожным асобным выпадку, мы мелі б перад сабой выдатны талент. А ён сумяшчаў у сабе ўсе гэтыя іпастасі.

Яго прынята параўноўваць з Чэхавым, з Лясковым, са Сценкам Разіным. А ён падобны толькі на самога сябе, і ні на кога больш. Ці, можа, мае рацыю Віктар Астаф'еў, які здагадаўся, што Шукшын падобны на сваю Радзіму.

А тады, калі летам 1929 года ў 18-гадовай сібірскай сялянкі Марыі Папавой і 16-гадовага Макара Шукшына нарадзіўся першынец—Васіль, хто мог меркаваць, што дзякуючы гэтай, здавалася б, звычайнай падзеі не вядомае нікому сяло ператворыцца ў асяродак культуры?..

Бацьку Васіль не памятаў. Яго па даносу арыштавалі ў 33-м годзе. Праз чвэрць стагоддзя яго пасмяротна рэабілітавалі.

Затое ўсё жыццё, да канца, побач з ім жыў і гэта яго асяродок. Але яны былі неразлучны душой, менавіта маці заклала ў яго асновы духоўнасці і справядлівасці. Менавіта яна, адмысловая мастацка расказаць усялякія «небыліцы», абудзіла ў сыне прагу творчасці.

Дзяцінства Шукшына прыпала на гады вайны. Па меры сіл ён ужо памагаў маці: працаваў у калгасе, касіў, палоў, вазіў на быках ваду для паліва—усё, як належыць селяніну.

У гэтыя гады ці крыху раней выявілася ўсёпаглынаючае імкненне Шукшына—школьніка да чытання. Чытаў усё без разбору. Чытаў паўсюль, у любую вольную хвіліну, па начах... Невядома, чым бы ўсё скончылася, але знайшлася светлая асоба—эвакуіраваная ленинградская настаўніца,—склала для яго спіс патрэбных кніг для чытання. Гэта ж настаўніца была першай, хто параіў яму паспрабаваць сябе ў літаратуры...

ПЕРШЫЯ УНІВЕРСІТЭТЫ

У 46-м ён паехаў з дому. Знешнія прычыны: проста пошук кавалка хлеба. А тайныя? Ёсць усе падставы меркаваць, што рухала ім, магчыма, не зусім асэнсаванае пачуццё ўласнай незвычайнасці, прадчуванне іншага лёсу.

Аднак да таго давялося папрацаваць і рознаробным, і мулярам, і слесарам-такелажнікам. Потым—служба на флоте. Дэмабілізавалі да тэрміну па хваробе—язва.

Да дому вярнуўся худы, чорны. Маці адпаіла зёлкамі. Але ўсёдзець дома ён ужо не змог. І хоць давялося яму яшчэ заканчваць экстернам школу, думкі яго ўжо блукалі вакол маскоўскіх інстытутаў.

Маці не магла не бачыць пакут сына, і нялёгкае рашэнне ўзяла на сябе... Прадалі карову Райку, прыбралі Васілія ў дзедаўскія галіфэ і гімнасцёрку, і ён паехаў «завяёўваць» Маскву. Было яму ўжо 25 гадоў.

ПЕРШЫЯ ПЕРАМОГІ

Не, не просценькі сялянскі хлопец аб'явіўся ў сталіцы ў 54-м годзе, а разумны, тонкі і кплівы чалавек, які ведаў сабе цану і толькі падтрымліваў ганарлівым інтэлектуалам, упісваючыся ў вобраз некультурнай дэравеншчыны.

У інстытуце кінематографіі, куды ён вырашыў паступаць, яго чакалі цяжкія выпрабаванні і неабходнасць даказаць права на вучобу тут. На прыняцці Шукшына настаў Міхаіл Ром. Пасля вострых спрэчак патрыярх савецкага кіно сказаў

кароткую, але ёмістую фразу: «Ён незалежны—гэта рыса таленту».

Ужо ў студэнцкія гады ён пачаў працу над раманам «Любіны» (гісторыя гібелі багатай сялянскай сям'і, якая не жадала прыняць законы новай вёскі), зняўся ў Марлена Хуцыева ў фільме «Два Федары», апублікаваў сваё першае апавяданне «Двое на калёсах». Апавяданне эпігонскае, у ім цяжка адгадаць будучага віртуоза гэтага жанру, але яно—першае!

А ў дыпломнай рабоце—кароткаметражным фільме «З Лябяжага паведамляюць» (эпапея ўборкі на Алтаі)—ён упершыню «ўзурпіраваў уладу», г. зн. выступіў «адзін у трох асобах»: сам напісаў сцэнары, сам паставіў, сам зняўся ў галоўнай ролі.

СТУПЕНІ МАЙСТЭРСТВА

Вядомасць Шукшын набывае ўжо ў першыя гады пасля інстытута кінематографіі, але ў асноўным як акцёр кіно. Ролі выконвае розныя, прахадныя і значныя, але Шукшын-рэжысёр з'явіўся толькі ў 1964 годзе.

Затое адно за адным друкуюцца апавяданні, многія з якіх цяпер складаюць «залаты фонд» яго творчасці. Працягвае работу над «Любінымі». Выпускае першую, а затым наступныя кнігі апавяданняў. У разгары работа над раманам аб Сцяпане Разіне.

Пра што творчасць Шукшына? Пра вёску? Пра яе людзей? Шукшынінскі герой—не праслаўлены «маленькі чалавек», ці то селянін, шафёр, трактарыст, ці то настаўнік, або «чудзік», а чалавечая індывідуальнасць. Сюжэты апавяданняў—быццам бы дробязныя будзённыя гісторыі, але ў іх сутнасць жыцця, жыцця Расіі. Адна дэталі, рэпліка, жэст—а перад чытачом гатовы характар, тыпаж.

Аб першай поўнаметражнай рэжысёрскай рабоце Шукшына помняць і праз 25 гадоў—«Траўнік» (сцэнарыст і рэжысёр) на XVI міжнародным кінафестывалі ў Венецыі. У стужках «Ваш сын і брат», «Дзіўныя людзі» і ў больш позняй «Печкі-лавацкі» ў аснову сцэнарыяў Шукшын браў свае творы, ужо безагаворачна любімыя чытачом.

«МАРАЛЬНАСЦЬ — ЁСЦЬ ПРАЎДА»

Так называецца адна з публіцыстычных работ Шукшына. Але гэта не проста назва артыкула, гэта яго крэда на ўсе часы. І калі пасля выхаду галоўнай яго кінаработы—«Каліны чырвонай»—некалькі крытыкі сталі дакараць аўтара, што героем фільма ён выбраў злодзея і паказаў яго як моцную асобу, горды і незалежны характар, Шукшын з поўнай перакананасцю мог адказаць: маральнасць—у праўдзе.

Праўдзівыя, шчырыя і дакладныя ўсе без выключэння героі Шукшына—і экранныя, і літаратурныя, станоўчыя і адмоўныя, і нават казачныя персанажы з яго апошняга закончанага твора—«Да трэціх пеўняў»...

Ці прадчуваў Шукшын раннюю смерць? Не. На шчасце, не. Ён быў перапоўнены новымі задумамі, планаваў экранізаваць галоўны свой літаратурны твор—раман аб Сцяпане Разіне «Я прыйшоў даць вам волю» і сыграць трагедыю вобраз галоўнага героя. А потым марыў пакінуць шумную і надакучлівую Маскву і большую частку часу праводзіць у Сrostках, цалкам аддаўшыся літаратурнай працы. Сваё апошняе прыстанішча—каюту парахода, дзе жыла здымачная група С. Бандарчука, які здымаў фільм «Яны змагаліся за Радзіму», і дзе Шукшын выконваў ролю радавога салдата, ён называў «Маё Болдзіна». Сапраўды, у гэтай каюце пісалася лёгка і напісана многа.

...Яго знайшлі раніцай у сваёй каюце. Ён ляжаў, трымаючы руку на сэрцы. Медыцынскае заключэнне—вострая сардэчная недастатковасць. Якой недастатковай часам можа быць клінічная тэрміналогія. Пра якую сардэчную недастатковасць можа ісці гаворка, калі гутарка гэта—пра Шукшына! За год да смерці ён напісаў: «Калі буду паміраць, калі буду ў памяці, у апошні момант паспею падумаць пра маці, пра дзяцей і пра Радзіму, якая жыве ўва мне. Даражэй у мяне нічога няма».

Валерыя ПРУТ.

У Гродне створана і актыўна дзейнічае асветніцкае Таварыства сяброў польскай культуры імя Адама Міцкевіча.

— Прычынай для стварэння таварыства, — расказвае адзін з яго заснавальнікаў прарэктар Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта Сяргей Габрусевіч, — паслужылі вынікі сацыялагічнага даследавання. Яно было праведзена сярод насельніцтва вобласці, каб высветліць, якія шляхі трэба абраць для развіцця адносін у галіне культуры. Даследаванне паказала, што многія людзі польскай нацыянальнасці (а ў Гродзенскай вобласці ёсць раёны, дзе яны складаюць 80 працэнтаў насельніцтва) жадаюць, каб іх дзеці вучылі польскую мову ў школах, ведалі літаратуру і мастацтва Польшчы. Новае фарміраванне стала калектыўным членам Таварыства савецка-польскай дружбы. За даволі кароткі тэрмін па яго ініцыятыве арганізавана 30 класаў і гурткоў у школах, дзе вывучаюць польскую мову, вырашана стварыць ва ўніверсітэце польскамоўную кафедру. Вучоныя Гродна паглыбляюць навуковыя кантакты з калектывам інстытута славянства Варшавскай акадэміі грамадскіх навук,

Музеям літаратуры імя Адама Міцкевіча. Заключаны прамыя дагаворы аб супрацоўніцтве з вышэйшай і сярэдняй школай у Кракаве.

У Гродна часта прыязджаюць цяпер многія тэатральныя калектывы з Польшчы са сваімі новымі спектаклямі. Так нядаўна цёпла прымаў жыхары абласнога цэнтра спектаклі Беларускага лялечнага тэатра.

Усе гэтыя мерапрыемствы даюць шырокую перспектыву для культурнага супрацоўніцтва прыгранічных раёнаў нашай рэспублікі і ПНР.

НА ЗДЫМКАХ: на пасяджэнні Таварыства сяброў польскай культуры і Гродзенскім дзяржаўным ўніверсітэце; дырэктар Цэнтра польскай культуры, створанага ў Маскве, папулярны польскі акцёр Станіслаў МІКУЛЬСкі (справа) і народны артыст СССР Расціслаў ЯНКОЎСкі сустраліся ў Гродне як паўпрэды дзвюх брацкіх культур; выпускніца Гродзенскага ўніверсітэта Аліна ШЫКУЛЬ будзе займацца ў аспірантуры адной з вышэйшых навуковых устаноў ПНР.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ПАДПІСАНЫ
ДАГАВОР

У рэспубліканскім Доме кінематографістаў адбылося падпісанне дагавора аб міжнацыянальным культурным супрацоўніцтве паміж міністэрствамі культуры БССР і РСФСР на 1989—1990 гады. Асноўнымі мэтамі яго з'яўляецца прапаганда лепшых дасягненняў нацыянальных культур, выхаванне сродкамі мастацтва народаў нашых рэспублік у духу дружбы і ўзаемнай павагі. У плане сумесных культурных мерапрыемстваў на гэтыя гады — правядзенне Свята славянскай пісьменнасці з удзелам дзеячаў літаратуры, культуры і мастацтва дзвюх рэспублік у Полацку і Смаленску, адкрыццё ў Маскве выстаўкі, прысвечанай жыццю і творчасці Я. Купалы, і ў Мінску кніжнай выстаўкі са збору Дзяржаўнай публічнай бібліятэкі

імя М. Салтыкова-Шчадрына. Дзяржаўнай публічнай гістарычнай бібліятэкі.

— У гісторыі нашых народаў такі дагавор мы падпісваем упершыню, — падкрэсліў у сваім выступленні міністр культуры БССР Я. Вайтовіч. — Гэта яшчэ раз сведчыць аб трывалых сувязях нашых народаў, народаў-братоў і сусядаў.

Дагавор падпісалі міністр культуры РСФСР Ю. Мяснін і міністр культуры БССР Я. Вайтовіч. На ўрачыстай цырымоні прысутнічалі старшыня праўлення СН БССР М. Танк, сакратары СН БССР А. Жук і В. Зуёнак, народны мастак СССР М. Савіцкі, першы сакратар Саюза мастакоў БССР С. Гарбунова, намеснік старшыні праўлення Саюза кампазітараў БССР У. Дарош, старшыня Саюза мастакоў РСФСР В. Сідаў, намеснік старшыні праўлення Саюза кампазітараў РСФСР Н. Волкаў.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

АБ ПАЛЕССІ
І ПАЛЕШУКАХ

Дзе знаходзіцца Палессе? Хто такія палешукі? Несумненна, большасць чытачоў палічыць гэтыя пытанні трохі дзіўнымі. Але давайце лепш не будзем спяшацца. Бо тое, што здаецца такім звычайным і зразумелым у наш час, не заўсёды бывае такім у гістарычным аспекце.

Уласнае імя Палессе ўпершыню было адзначана ў Іпацьеўскім летапісу пад 1274 годам і адносілася да тэрыторыі ў наваколлі Капыля. У далейшым розныя пісьмовыя крыніцы давалі супярэчлівыя сведчання, згодна з якімі Палессе размяшчалася ў шырокім рэгіёне — ад Падляшша і Мазавецкіх зямель Польшчы да Валыні і Кіеўшчыны. Іншымі словамі, уважлівы разгляд крыніц XIII—XVII стагоддзяў і навуковых прац XVI—XIX стагоддзяў пакідаў без адказу пытанне аб тым, дзе знаходзілася першапачатковае Палессе.

Тлумачыцца гэта, на наш погляд, не лінгвістычнымі і не гістарычнымі, а геаграфічнымі прычынамі. Палессе — гэта не толькі і не столькі пэўная гістарычная вобласць, колькі тып ландшафту, які ўяўляе сабой забалочаны ў выніку залішняга атмасфернага ўвільгатнення пры малой дрэнажаванасці паверхні, пакрытыя лесам нізіны. Палескі тып ландшафту характэрны для Палескай нізіны (беларускіх прыпяцкіх, дзяржынскіх, беларускіх Палессе, украінскае Палессе, бранска-дзяржынскае Палессе), Мяснінскай нізіны (паміж рэкамі Акой і Клязьмай), для нізіны ў басейне ракі Вятлугі (Марыйскай АССР), а таксама для нізіны ўсходніх раёнаў Польшчы.

Менавіта таму ўжо шмат стагоддзяў назад слова «палессе» выкарыстоўвалася ў мове носьбітаў славянскіх гаворак не толькі як агульнае, але, па ўсёй верагоднасці, і як уласнае найменне розных тэрыторый, багатых на балоты і лясы. Вось чаму нельга дакладна вызначыць, дзе пачыналася Палессе. Напрыклад, сёння жыхары Гомельшчыны — турфяны — разумеюць пад Палессем толькі тую мясцовасць, якая размяшчаецца на поўдзень ад Турава і ракі Цвігі. Сваё разуменне Палесся ёсць і на іншых адзначаных вышэй тэрыторыях.

Можна было б думаць, што ў Беларусі Палессі для абазначэння яго жыхароў таксама з вельмі даўніх часоў выкарыстоўвалася і этнічнае найменне палешукі. Але такая думка, як гэта не дзіўна, аказваецца памылковай.

На пачатку XX стагоддзя найменне палешукі ўжывалася для абазначэння жыхароў толькі паўднёвых палескіх раёнаў. У заходняй частцы Беларускага Палесся граніца пражывання насельніцтва, якое называлася палешукамі, вызначалася па лініі Лунінец — водападзел рэк Бобрыка і Цны — Целяханы — Бяроза — Пружаны. На поўнач жылі «літвіны». Толькі не трэба думаць, што гэта былі сапраўдныя літвіны. Так называлі беларусаў іх паўднёвыя суседзі — палешукі. Вытокі гэтага абазначэння ўзыходзілі да тых часоў, калі беларускія землі, у тым ліку і палескія раёны, увайшлі ў склад Вялікага княства Літоўскага (з сярэдзіны XIV стагоддзя). Усё насельніцтва гэтай дзяржавы, незалежна ад нацыянальнай прыналежнасці, лічылася «літвінамі». Але вядома, што найменне «літвіны» ў адносінах да беларусаў пачало шырока выкарыстоўвацца з XVII стагоддзя, а на землях Палесся — з XVI стагоддзя ўкраінцамі і рускімі, гэта значыць, паўднёвымі і ўсходнімі суседзямі беларусаў. А калі гэта так, калі «літвінамі» называлі беларускіх насельніцтва, чаму палешукі, дык паўстае заканамернае пытанне: кім былі па паходжанню, па этнічнай прыналежнасці гэтыя апошнія?

Адказ будзе трохі нечаканым, бо палешукамі першапачаткова называлася пераважна ўкраінамоўнае насельніцтва, а больш дакладна — патомкі старажытнарускіх плямён драўлян і бужан, якія прасоўваліся на поўнач яшчэ на заранку Старажытнарускай дзяржавы, але найбольш інтэнсіўна — у XVI стагоддзі. Найменне «палешукі» (літаральна — «жыхары лесу», «лесавікі») прыйшло на змену больш старому этнічнаму найменню «драўляне», «дэраўляне» (у перакладзе на сучасную мову — таксама «жыхары лесу», «лесавікі»). Палешукоў у XIX стагоддзі, а магчыма і раней, называлі таксама бужанамі і пічучкамі. Этнічная

[Заканчэнне на 8-й стар.]

Нягледзячы на гаварачы летні дзень, у будынку былога мінскага касцёла Святога Роха на Залатой горцы — цяпер тут камерная канцэртная зала Белдзяржфілармоніі — прахалода. Праз вітражы лілося мяккае жоўта-чырвона-блакітнае святло. А ў глыбіні касцёла ўзвышаўся кароль усіх інструментаў — арган.

Я зайшла і міжволі стала дыханне: настолькі рэзкім быў пераход ад гулу машын і шуму натоўпу на праспекце сталіцы да гэтай дзівоснай цішыні і ўрачыстасці.

Са службовага пакойчыка выйшаў малады чалавек, вітаючыся, схіліў у паўпаклоне галаву.

— Будзем пачынаць? — паказаў у бок аргана. — Пра-

гэтаму музыканту, многія яго сучаснікі як зусім юныя, так і больш лаважнага ўзросту, калі і не спасціглі веліч аргана ў поўнай меры, то далучыліся да арганнай музыкі, палюблілі яе.

Прынамсі, сам Канстанцін Шараў захапіўся арганнай музыкай яшчэ ў дзіцячыя гады. Часта хадзіў на канцэрты вядомага тады Алега Янчанкі. Пасля заканчэння Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі па класу фартэпіяна ён вырашыў прадоўжыць вучобу ў Рызе, дзе рыхтавалі музыкантаў-арганістаў.

— Мне пашчасціла стаць вучнем старэйшага арганіста, народнага артыста Латвійскай ССР Мікалая Вандзіныша. У 87 гадоў ён яшчэ іграў у Домскім саборы, — прыгадвае

нават іграць на ім. Адпаведна, не багаты рэпертуар. Што ж выконваць акрамя старадаўняй і класічнай еўрапейскай музыкі новым пакаленнем арганістаў?

Я слухала, з якім болей гаворыць пра арганную беду наш адзіны беларускі маэстра Канстанцін Шараў. І сапраўды, у яго былі падставы для маральнай незадаволенасці і расчаравання. Летась, напрыклад, яму прыслаў запрашэнне на трохтыднёвыя курсы па павышэнню кваліфікацыі арганістаў французскі феномен Жан Гю. Пра падобнае запрашэнне можна было толькі марыць. На такія прэстыжныя курсы не запрашаўся яшчэ ні адзін савецкі выканаўца. Умовы былі больш чым прымальныя. Аднак па-

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ МАЛАДЫХ

ПАРТРЭТ НА ФОНЕ АРГАНА

шу бліжэй.

Музыкант сеў за інструмент, раскрыў ноты. А ў мяне зноў зацяло дыханне і разбегліся вочы: упершыню так зблізку ўбачыла ўсю гэту складаную канструкцыю з мноствам труб, кнопаў, рычагоў, педалей, лямпачак.

З глыбіні аргана падняўся гук, узніёся пад столь, разляцеўся. Да яго далучыўся наступны. І тады мелодыя запоўніла ўсё навакол. Я слухала і ледзь паспявала сачыць за рухамі арганіста: працавалі рукі, ногі, усё цела, выступілі кропелькі поту. Грандыёзнае відовішча — арганіст за работай.

Ён, здаецца, нават забыўся, што побач журналіст. Нешта крэсліць у нотах, застывае на імгненне, заносіцца думкамі некуды далёка-далёка...

Аматары арганнай музыкі памятаюць першы канцэрт Канстанціна Шарава ў сталіцы. Нікому невядомы 28-гадовы юнак выйшаў тады на сцэну замест маэстра Фісейскага, які захварэў. І бліскуча сыграв усю праграму. «Хто такі? Адкуль узняўся?» — пытаўся ўзрушаны гледачы. І сапраўды, з'яўленне маладога арганіста ў Мінску для многіх было нечаканасцю.

Але Косця Шараў не з неба зваліўся. Ён тутэйшы. Яго добра ведалі работнікі філармоніі. Асабліва «ўеўся ў косці» ён дзяжурнаму і прыбіральшчыцы. Калі ўсе нармальныя людзі пасля работы ішлі дамоў, гэты апантаны юнак уладкоўваўся ля аргана. Нярэдка бывала, што і цэлую ноч іграў.

— А што мне было рабіць тады? — гаворыць музыкант. — Пасля заканчэння кансерваторыі па класу аргана ў Рызе я вярнуўся ў Мінск. У штатным раскладзе філармоніі месца арганіста занятае. Я вымушаны быў уладкавацца ў канцэртна-лекцыйнае бюро, выступаў як піяніст, часта ездзіў у камандзіроўкі.

Недзе каля паўтара года Канстанцін Шараў іграў на аргане выключна па начах, так сказаць, «падпольна». За гэты час і падрыхтаваў праграму, з якой (дапамог выпадак) выступіў публічна ў крадзавіку 1982 года. На сённяшні дзень гэты малады чалавек па сутнасці з'яўляецца адзіным прафесійным арганістам-выканаўцам у Беларусі. Ён падрыхтаваў і выконваеца некалькі цыклаў канцэртаў: «Бах, яго сучаснікі і паслядоўнікі», «Усе арганныя сачыненні Баха», «Анталогія арганнай творчасці Дзітрыха Букстэхудэ», «Партрэты кампазітараў»... Дзякуючы

гады вучнёўства К. Шараў. — Я тады многа паездзіў па Латвіі, паглядзеў і паслухаў сотні інструментаў, на некаторых іграў сам. Толькі ў Рызе ў каталіцкіх і лютэранскіх храмах дзейнічае каля 30 арганаў. Там існуюць даўнія традыцыі, свая арганная школа.

Вярнуўшыся ў Беларусь, малады чалавек імкнецца адшукаць тут сляды арганнай культуры. Ён робіць некалькі падарожжаў, у час якіх наведвае старажытныя беларускія гарады, што былі ў свой час асяродкамі нацыянальнай

— Бадаі што, безвыніковымі былі мае пошукі, — кажа К. Шараў. — Хіба што толькі ў Нясвіжы знайшоў такія-сякія сляды. Відаць, варта яшчэ пашукаць. Але несумненна, што арганная музыка гучала ў палацах нясвіжскіх князёў, былі і свае адметныя музыканты. Вось толькі мы пра іх, на жаль, нічога не ведаем.

Арганны рэнесанс наступіў у нашай краіне, як мы ведаем, не так даўно. У 1957 годзе дэлегацыя савецкіх спецыялістаў ажыццявіла першую паездку ў Чэхаславакію і ГДР для знаёмства са станам сучаснай арганнай тэхнікі. І неўзабаве пры Міністэрстве культуры СССР прыступіў да работы Савет па арганабудавніцтву, якому накіравана было адыграць выключна канструктыўную ролю ў стварэнні савецкай «арганнай дзяржавы». Была вырадавана мадэль сувязей з вытворцамі арганаў у Еўропе (з чэшскай фірмай «Рыгер-Клос» і нямецкімі фірмамі «Аляксандр Шукер», «В. Заўэр»), эканамічна ўстаноўка новых арганаў у нашай краіне была падключана да планаў СЭУ. У наступныя дзесяцігоддзі была праведзена гіганцкая работа: устаноўлены новыя і рэстаўрыраваны старыя інструменты ў дзесятках гарадоў краіны, у тым ліку і ў Мінску, загучаў арган і ў старажытным Сафійскім саборы ў Полацку.

— Як гэта ні парадасальна, але менавіта ў гады, названыя цяпер перыядам застою, пачаўся ў нас арганны бум, — разважае К. Шараў. — Каля 50 гарадоў налічвае сёння «арганная дзяржава». Але, як мне здаецца, у нечым «сляпяць» цікавасць публікі да аргана пачынае затухаць. Што і не дзіўна. Бо ў нас у краіне, акрамя Прыбалтыкі і Масквы, няма сапраўднай арганнай школы. Мала кампазітараў, якія пішуць для аргана. Каб напісаць такі твор, аўтар, перш за ўсё, павінен добра ведаць гэты інструмент,

ездка не адбылася. Хто персанальна ў гэтым вінаваты? У рэспубліцы не знайшлі 500 швейцарскіх франкаў. Прычына аб'ектыўная? Можа быць. Але неяк сумна становіцца ад усведамлення такога факта.

Усе гэтыя гады беларускі арганіст вядзе інтэнсіўную гастрольную дзейнасць. Ён іграе практычна на ўсіх аргах: на зусім маленькіх, камерных, і на вялізных канцэртных. Неаднойчы выступаў у полацкім Сафійскім саборы, які адбыўся ў дзеючым касцёле Пінска.

— Кожны арган трэба адчуваць, у кожнага свой голас, свая душа, — чую я нечакана пашчотныя словы ад увочуле стрыманага на пачуццях музыканта. — Ён можа гучаць як сольна, так і ў спалучэнні з іншымі інструментамі. Савецкі кампазітар Мікаэл Тарывердзіёў напісаў два творы для аргана саля буйной формы — канцэрт «Касандра» і сімфонію «Чарнобыль». Апошняя была выканана Гавры Гродбергам упершыню 1 студзеня 1988 года ў Маскве, а затым з велізарным поспехам у Заходнім Берліне, Ленінградзе, Чэлябінску, Сочы. Абодва гэтыя творы, пазначаныя вялікім трагедыйным пафасам, ясуць у сабе каштоўныя элементы сучаснага, можна сказаць, «касмічнага» мыслення.

Аркадзь Астравецкі спрабаваў спалучыць цымбалы і арган. Але ў гэтым выпадку арган павінен быць не канцэртны, які «перакрые» сваім гучаннем любы інструмент, а маленькі арганчык. Я спрабаваў зрабіць праграму са скрыпачом Бадзьяравым, але нам не далі давесці справу да канца. Перакананы, што вельмі арыгінальна будзе гучаць маленькі арганчык з беларускімі народнымі інструментамі.

Розныя неспрыяльныя абставіны не загубілі ў маім суб'ектыві, як я зразумела, аптымізму і апантанасці, а таксама веры ў тое, што ў аргана вялікая будучыня. Як вельмі прыемную навіну паведамлю ён, што ў Беларусі дзяржаўнай кансерваторыі зараз вырашаецца пытанне аб арганізацыі факультатывага арганнага класа.

Паварочваюцца тварам да аргана беларускія кампазітары. Па некаторых прагнозах, перабудова акажа спрыяльны ўплыў на арганную культуру ў рэспубліцы. Кароль усіх інструментаў чакае свайго зорнага часу.

Таццяна АНТОНАВА.

Звыш двухсот лепшых гарманістаў з усіх абласцей Беларусі сабралі ў Віцебску першае рэспубліканскае свята «Іграй, гармонь!» Незаслужана адсутная ў многія гады электраінструментамі гармонь зноў вяртаецца да людзей.

Выступалі салісты, гучалі ансамблі. Букет мелодый запоўніў вуліцы і плошчы старажытнага горада, парушыў цішыню паркаў.

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі свята выступаюць перад віцэбчанамі. Фота Я. КАЗЮЛІ.

ФОТАВЫСТАўКА ў МАСТАЦКІМ МУЗЕІ

ТАЛЕНТ І ЯГО ПРЫЗНАННЕ

Персанальная выстаўка фотакарэспандэнта Юрыя Іванова, на якой было прадстаўлена 300 здымкаў, называлася «Пяць секунд з жыцця». Так яе зусім невыпадкова назваў аўтар. Фота-вытрымка, працэс фатаграфавання доўжыцца дзесятыя долі секунды. Сума трохсот вытрымак — гэта і ёсць пяць секунд. Фотавыстаўка экспанавалася ў Мастацкім музеі БССР. Такое было, бадай, упершыню. І зноў жа невыпадкова. Здымкі, прадстаўленыя на суд гледача, зроблены майстрам, які ўмее знайсці, асэнсаваць і стварыць вобраз. Пэнт Уладзімір Някляеў, быццам прадстаўляючы Ю. Іванова, піша, што «ў яго ёсць талент, прызнанне, вопыт, персанальныя выстаўкі, публікацыі ў вядучых айчынных і замежных выданнях».

Многа гадоў назад у камандзіроўцы ў горадзе беларускіх шахцёраў Салігорску я мела магчымасць назіраць, як працуе Ю. Іванов. Помню, што ўразіла мяне тады яго надзвычайная працаздольнасць і скрупулёзнасць, з якімі ён дабіваўся патрэбнага яму кадра, толькі яму аднаму вядомага выніку.

Для стварэння альбома «Адзін дзень Савецкага Саюза» амерыканская фірма «Колінз» запрасіла сто фотамайстроў, сорок з іх — з нашай краіны. Сярод гэтых сарака быў і Юрыя Іванов. Лепшыя здымкі, зробленыя ў той дзень, 15 мая 1987 года, павінны былі ўвайсці ў альбом. Фотакарэспандэнт з Мінска зрабіў у гэты дзень 1692 кадры, з якіх у альбом увайшло тры.

На выстаўцы — жыццё Беларускай рэспублікі, прынамсі, за апошнія 25 гадоў. Многія кадры сталі ўжо гісторыяй, як, напрыклад, тыя, дзе мы зноў сустракаемся з Пятром Машэравым, выдатным партыйным дзеячам, любімым нашым народам.

Многія творы, што экспануюцца на выстаўцы, друкаваліся і на старонках «Голасу Радзімы». Здаецца, зусім нядаўна святочны нумар адкрываўся здымкай: «Брэст. 9 мая. Ідуць абаронцы горада». Або партрэт старой у белай хусцінцы. «Падобна, уся біяграфія Беларусі адбілася на твары гэтай жанчыны», — падпісаў здымак аўтар.

І яшчэ адзін падпіс — «Лёс». Ён пад здымкам, нараджае асацыяцыі. Узнікае вобраз.

Бясспрэчна, нас прымушае захапляцца, супе-

ражываць, здвадца гнэў ці замілаванасць перш за ўсё схопленае і данесенае да нас імгненне жыцця, надзвычайная прыгажосць кветкі, удумлівы, адухоўлены твар пэнта ці кампазітара. А ў падпісах, як і ў здымках, выказваюцца адносіны майстра да тых, каго ён фатаграфуе. «Даярачкі Мсціслаўшчыны» — гэта вясковыя кабеты ў рабочай вопратцы, у сваім звыклым прыродным асяроддзі. Але як ласкава — даярачкі. Любоў, неабыхавая адносіны да тых і да таго, што здымае, дапамагаюць Юрыю Іванову прафесійна і пэ-мастацку дасканалі рабіць сваю справу. Яго работы прыбліжаюць гледачоў, якія падоўгу затрымліваліся каў шчырыя словы удзячнасці і захаплення.

Д. ЧАРКАСАВА.

АБ ПАЛЕССІ І ПАЛЕШУКАХ

[Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.]

граніца, якая раздзяляла палешукоў і літваў, ці ўкраінцаў і беларусаў, праходзіла ад Белавежскай пушчы на ўсход да горада Пружаны і ракі Ясельды. Далей яна накіроўвалася на поўдзень ад горада Бяроза да ракі Бераставіцы, па ёй да возера Чорнае і ад гэтага возера да ракі Шчары. Таму ад гэтай ракі па тэрыторыі былога Пінскага павета граніца ішла да ракі Бобрык і па ёй спускалася ў паўднёва-ўсходнім кірунку да горада Лунінца, а ад гэтага горада — да ракі Прыпяці. Па Прыпяці граніца ішла па тэрыторыях былых Мазырскага і Рэчыцкага павятаў Мінскай губерні і дасягала Дняпра. Такім чынам, палешукі займалі большую частку сучаснай Брэсцкай вобласці (акрамя самых паўночных яе раёнаў) і тую частку сучаснай Гомельскай вобласці, якая размешчана на поўдзень ад Прыпяці. Асобныя пасяленні палешукоў-маларосаў існавалі на поўнач ад Прыпяці. Такім пасяленнем, напрыклад, была вёска Людзяневічы (Жыткавіцкі раён Гомельскай вобласці).

Як называліся жыхары Беларускага Палесся да XVI стагоддзя, калі з'явілася этнічнае найменне «палешукі» і пачало распаўсюджвацца штучнае — «літваіны»? У цэнтральнай і ўсходніх частках Палесся для абазначэння тутэйшага насельніцтва да канца XVI — пачатку XVII стагоддзяў выкарыстоўвалася агульная назва русіны, а таксама шэраг мясцовых найменняў — тураўцы, мазыране, рэчычане, піняне, лучане — у залежнасці ад таго, побач з

якім населеным пунктам пражывала тая ці іншая група палескіх жыхароў.

У заходніх раёнах Беларускага Палесся ў XIV—XVI стагоддзях дакументы фіксуюць этнічнае найменне «палясяне», ці «падлясяне», якое ў той час не было вядома на астатніх землях прыпяцкага Палесся.

Берасцейскі, Камянецкі, Кобрынскі і Пружанскі паветы разам з паватамі Бельскім і Мельніцкім (сучасная тэрыторыя Польшчы) складалі з XIV стагоддзя так званое Падляшша (Падлясся). Насельніцтва гэтай тэрыторыі і называлася падлясянамі (палясянамі).

Да XIII стагоддзя землі Падляшша былі пустэлямі, неабжитымі. Сюды, у недаступныя лясы і балоты, у сярэдзіне XIII стагоддзя перасяліліся рэшты яцвяжскіх плямёнаў, ці «палясян», як называлі іх палякі. Асноўная тэрыторыя яцвягаў-палясян знаходзілася на поўнач ад Падляшша. Але ў той час гэты старажытны народ павінен быў ратавацца ад наступаюшых крыжаносцаў і безупынных набегу польскіх дружын. Перасяленне таксама не выратавала іх. Праз некаторы час яны былі асіміляваны перасяленцамі-каланістамі — мазышанамі, дрыгавічамі і валынянамі. Яцвягі зніклі, але перадалі сваё імя «палясяне» талі насельніцтва, якое фарміравалася тут на стракатай этнічнай аснове. Яшчэ ў канцы XIX стагоддзя геаграфічныя апісанні заходніх палескіх раёнаў указвалі падлясян рускага (ўсходнеславянскага) і падлясян польскага паходжання.

А. РОГАЛЕУ,
кандыдат
філалагічных навук.

ВЫПІСВАЙЦЕ ГАЗЕТУ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

Паважаныя чытачы! Калі і ў далейшым вы жадаеце рэгулярна атрымліваць інфармацыю пра жыццё Савецкай Беларусі, важныя палітычныя і культурныя падзеі ў рэспубліцы, пра развіццё яе эканомікі, культуры, надышоў час аформіць падпіску на «Голас Радзімы» на 1990 год.

Суайчыннікі, хто жыве ў капіталістычных краінах і краінах, што сталі на шлях развіцця, могуць зрабіць гэта праз магазіны і фірмы, якія супрацоўнічаюць з «Міжнароднай кнігай» і Цэнтральным агенствам замежных выданняў.

У сацыялістычных краінах аформіць падпіску можна ў пунктах падпіскі ці ў паштовых аддзяленнях па месцы жыхарства.

У Савецкім Саюзе выпісаць «Голас Радзімы» можна ў любым аддзяленні «Саюздруку».

Наш падпісны індэкс у рэспубліканскім і ўсесаюзным каталогах падпіскі — 63854. Цана на год (для Савецкага Саюза) — 2 рублі.

РЫХТУЕЦЦА ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

У Савецкім Саюзе рыхтуецца да публікацыі і ў 1990 годзе выйдзе ў свет двухтомная «Адрасная кніга калекцыянераў СССР». Гэта 100 тысяч адрасоў з кароткімі тэкстамі, складзенымі калекцыянерамі, — апісанне збору, прапановы да абмену, кантакты.

Кніга разбіта па раздзелах. Ад традыцыйных — філэталія, нумізматыка, баністыка, фалерыстыка да самых арыгінальных — фота НЛІА, гумар XIX стагоддзя ў бронзе і г. д. У ёй будзе практычна прадстаўлены ўвесь свет савецкага калекцыяніравання. Акрамя таго, у кнігу ўвойдуць адрасы ўсіх клубаў і таварыстваў калекцыянераў краіны.

З 1992 года кніга будзе выходзіць штогод, абнаўляючы інфармацыю. Усім — як савецкім, так і замежным зборальнікам, якія жадаюць увайсці ў 100 тысяч адрасоў, стаць уладальнікамі выдання (па іх пісьмоваму запыту адрас ІБК: 103104, Масква, В. Бронная, 6). Высылаецца бясплатна. Уключэнне ў кнігу адрасу — гэта перамога імпульс для новых міжнародных кантактаў, абмену, месных выставак.

У. НОВІКАЎ.

Хоць і далёка ад мора Беларусь, але гэта не перашкодна для жыхары Гомеля Лідзіі МАЛАХАВАЙ (на здымку) сабраць багатую калекцыю ракавін марскіх і прэснаводных малюскаў, каралаў, зорак і вожыкаў. Усяго — звыш тысячы экзemplараў. Самы маленькі — крыху больш за запалкавую галоўку, самы вялікі дасягае паўмятровы памеру. І пра кожны экспанат сваёй калекцыі Лідзія Фёдаравна можа расказаць шмат цікавага. Для гэтага ёй давалася, пайшоўшы на пенсію, вывучыць латынь, сабраць серыю кніг пра жыхароў мора. Калекцыю Л. Малахава ахвотна паказвае землякам, экспанавала яна яе і ў Мінску.

Фота С. ХАЛАДЗІЛІНА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Індэкс 63854. Зак. 865